

Bilag 2

EVALUERING

af partnerskabet mellem Fonden Fristaden Chrisiania
og Københavns Kommune

2017-2022

November 2022

Indhold

Læsevejledning	2
Hvad ville vi med partnerskabet?	3
Tidsplan	4
Proces	5
Projekter	6
Hvilke effekter er opnået?	8
Læringer	9
Økonomi	10
Renovering af Fredens Ark	11

Læsevejledning

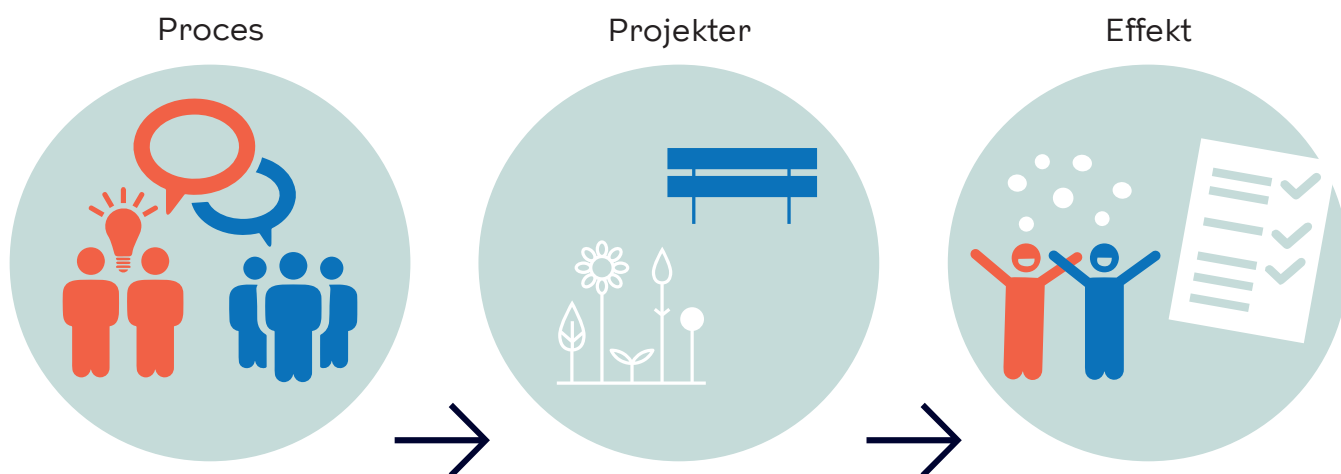
Partnerskabet mellem fonden Fristaden Christiania og Københavns Kommune afsluttes ved udgangen af 2022. Der skal foretages en kort evaluering af partnerskabet. Denne evalueringsrapport er en opsamling af de løbende evalueringer og den afsluttende evaluering foretaget i november 2022.

Evalueringen er ført til en indstilling om en to årig forlængelse af Partnerskabet, så det gode samarbejde, konkrete projekter og de resterende midler kan understøtte visionen om at sikre gode og tidssvarende

boliger og uderum på Christiania, og at Christiania bibeholdes som et sted, hvor grænser skubbes, og hvor der arbejdes med nye og innovative løsninger, der kan virke som inspiration for andre.

Evaluering af Partnerskabet sker ved tre evalueringenslag:

1. Proces
2. Projekter
3. Effekt

Hvad ville vi med partnerskabet?

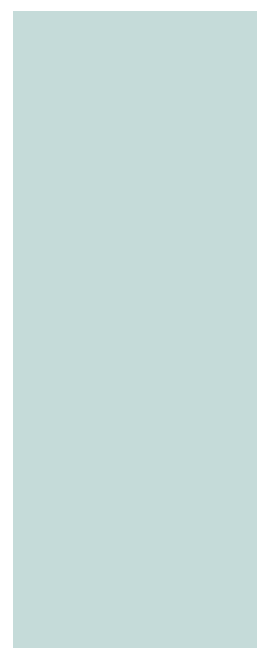
Visionen var, at Partnerskabet ville arbejde for at Christiania udvikles som:

- Et område i en by med kant
- Et område, hvor forskelligheder træder frem, og hvor der er plads til de kreative og innovative løsninger
- Et område, hvor der ikke spildes ressourcer og som styrker bæredygtighed i ordets bredeste forstand i forhold til økologi, genbrug, vedvarende energi, social ansvarlighed, cirkulær økonomi samt bidrager aktivt til den grønne omstilling
- Et område, hvor byrum understøtter en gensidig respekt mellem beboere og besøgende - realisering af liveable city

Partnerskabet skal bidrage til, at sikre gode og tidssvarende boliger og uderum på Christiania og at Christiania bibeholdes som et sted, hvor grænser kan skubbes, og hvor der arbejdes med nye og innovative løsninger, der kan virke som inspiration for andre.

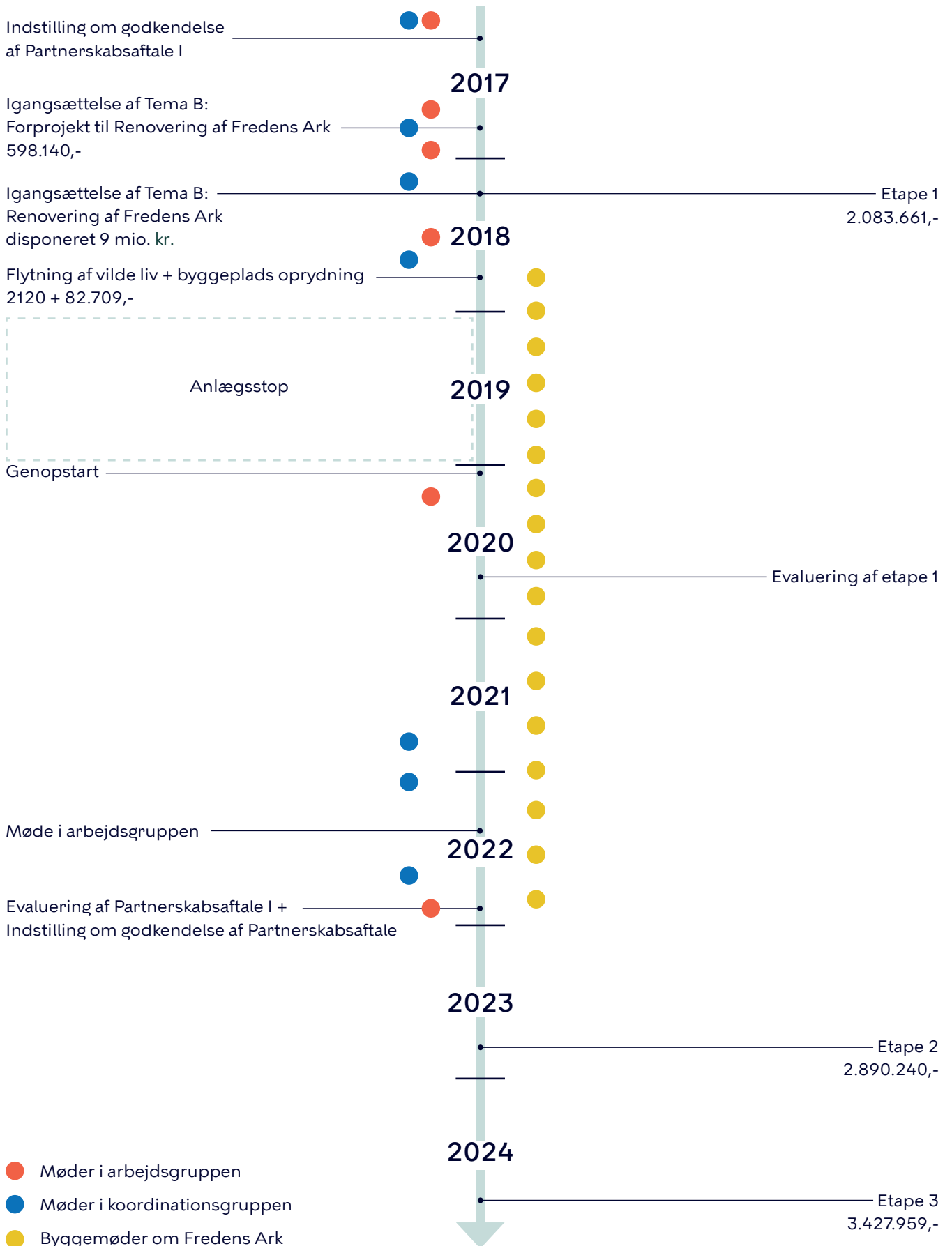
↓→ Fredens Ark, foto Københavns Kommune

Tidsplan

Partnerskabet

Fredens Ark

- Møder i arbejdsgruppen
- Møder i koordinationsgruppen
- Byggemøder om Fredens Ark

Proces

Hvordan er vi organiseret

- Nedenstående organisationsdiagram blev vedtaget med godkendelse af Partnerskabsaftale I.
- Der har været afholdt Koordinationsgruppemøder, hvor der har været tre repræsentanter fra Fonden Fristaden og Christiania Fællesskabet samt tre personer fra Kommunen.
- Der er oprettet en arbejdsgruppe, der består af repræsentanter fra både kommune, Fonden Fristaden og Christiania Fællesskabet. I arbejdsgruppen har fremdrift, projektudvikling og samarbejdet været drøftet løbende.
- Stemningen har været god i arbejdsgruppen.
- Der har været afholdt interne møder i Københavns kommune mellem Beskæftigelses- og integrationsforvaltningen, Teknik- og Miljøforvaltningen samt socialforvaltningen i 2017 og starten af 2018. Samarbejdet blev sat på pause pga kommunens interne anlægsmåltal og er ikke rigtig genopstået herefter. I 2021-2022 har det derfor primært været Teknik- og Miljøforvaltningen der har repræsenteret Københavns Kommune. De projekter der knyttede sig til Tema D har derfor ikke været drøftet internt siden da.
- Der har været afholdt interne møder i Christiania mellem Fonden Fristaden og Fællesskabet. Møderne har primært handlet om Fredens Ark.
- Derudover har projekter været drøftet i Christiania Fællesskabet i diverse grupper/områder.

Evaluering var positiv

Da koordinationsgruppen satte projektet Fredens Ark igang besluttede Christiania at evaluere samarbejdet efter første etape:

- Christiania var meget positive overfor samarbejdet om Fredens Ark.
- Christiania ville gerne sætte flere projekter igang.

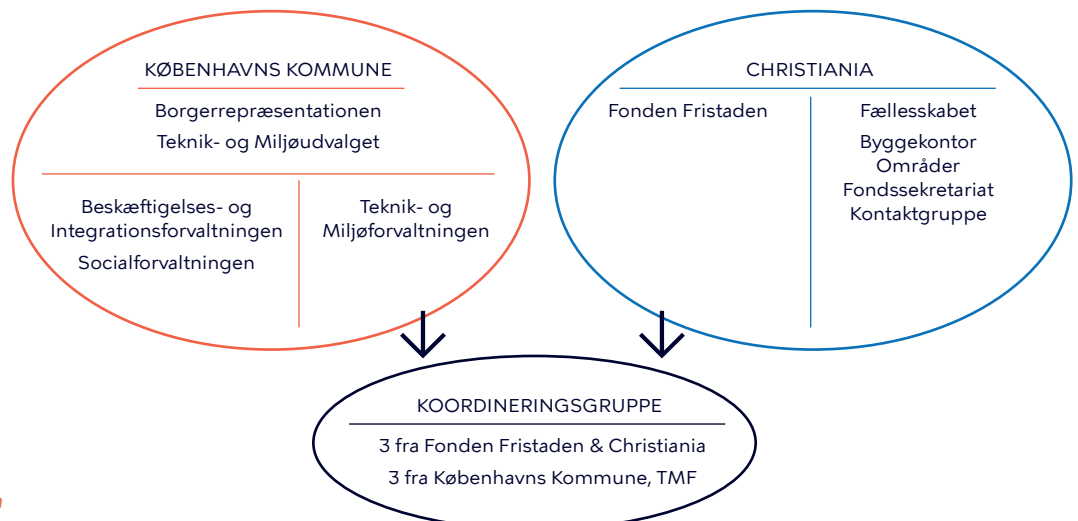
Anlægsstop og Covid

- Københavns kommune havde i 2019 anlægsstop og sætte partnerskabet på hold. Partnerskabet blev sat igang igen i januar 2020, men kom aldrig rigtig igang inden hele Danmark lukkede ned pga Covid

Hvad er der gjort

Partnerskabets arbejdsgruppe har siden opstarten i 2017 mødtes for at drøfte opstart af projekter og ressourcer ift. fremdrift af projekterne.

- Det første projekt Partnerskabet havde fokus på var under tema B: Bygningsfornyelse med renovering af Fredens Ark. Det blev besluttet at sætte renoveringen igang efter et forprojekt. Etape 1 er evalueret på Christiania, og tilbagemeldingen er, at de er tilfredse med samarbejdet om projektet og i Partnerskabet
- Der er afholdt møder omkring udvikling af offentlige toiletter på Christiania, da Christiania ønsker at imødekomme de mange besøgende og holde områderne rene. Christiania ønsker at drifte toiletter og det er drøftet at indstille flere toiletter som en del af Partnerskabsaftale II, hvor kommunen betaler toiletterne og Christiania betaler driften efterfølgende. Det er en ordning som begge parter finder hensigtsmæssig.
- Der er afholdt møder omkring evaluering af partnerskabsaftalen og drøftelse af om partnerskabet skal fortsætte og i såfald, hvordan. Møderne har fundet sted i efteråret 2022 og munder ud i en indstilling for forlængelse af Partnerskabet med nogle mere konkrete projekter, som kan igangsættes i 2023-2024

→ Organisationsdiagram

Projekter

TEMA A:

Klima & energirenovering

Projekterne indenfor dette tema har til formål at bidrage til, at varmeforsyningen på Christiania bliver CO₂-neutral. Målet skal opnås ved at udfase brugen af opvarmningskilder, der anvender fossile brændsler. Det gælder opvarmningskilder såsom oliefyr, brænde- og koksovne, der både udleder sundhedsskadelige partikler og giver et dårligt indeklima.

- Projekt 1: Pulje til etablering af nabovarmesystemer
- Projekt 2: Pulje til udskiftning af individuelle opvarmningskilder

Succeskriteriene for projekterne under dette tema er, at

- Mindst 50 % af de eksisterende brændeovne og fossilbaserede opvarmningskilder udskiftes
- Der skabes innovative projekter med demonstrationsværdi for fremtidige projekter

Hvad er sket siden

- Der er ikke igangsat projekter under dette tema. Der er derfor fortsat kr. 6 mio.kr.
- Temaet er fortsat relevant og det indstilles at konkretiserer temaet og arbejde videre med Energirenovering i en Partnerskabsaftale II i år 2023 og 2024.

TEMA B:

Bygningsfornyelse

Med Partnerskabet muliggør en bygningsfornyelse af etageboliger på Christiania, hvor boligerne sikres nutidige og sundhedsmæssigt forsvarlige sanitære forhold, en sund og tæt klimaskærm og boliger, med et godt indeklima, der er sunde at bo i.

- Projekt 3: Renovering af Fredens Ark
- Projekt 4: Genetablering af åbninger i Lopperbygningen

Succeskriteriene for projekterne under dette tema er, at

- Projekterne bidrager til at reducere energibehovet med min. 20 pct. i henhold til Københavns Kommunes Klimaplan
- De boliger, der omfattes af aftalen, skal være eller udvikles til sunde boliger med nutidige sanitære forhold, herunder ordentlige wc- og badeforhold, fx. ved renovering af fællesbade, hvor det ikke er muligt at etablere bad inde i boligen
- Ejendommen renoveres med respekt for bygningens arkitektur og egenart
- Åbne og skabe mere liv i kantzonen ud mod Prinsessegade ved at genetablere portåbninger i facaden

Hvad er sket siden

- Der er igangsat en renovering af Fredens Ark
- Der er forbrugt på klargøring ved Fredens Ark:
 - Flytning af Containerne Vilde Liv: kr. 82.709,-
 - Byggeplads oprydning: kr. 2120,-
- Der er til Fredens Ark frigivet kr. 9 mio. kr.
- Der er forbrugt: kr. 2.681.791,-:
 - (Forprojekt: kr. 598.140,- +
 - Etape 1: kr. 2.083.661,-)
- Rest: Etape 2 og 3: kr. 6.318.209,-
- Renoveringen forløber godt med lidt forsinkelse:
 - Etape 2 forventes færdig medio 2023
 - Etape 3 forventes færdig ultimo 2024.
- Fredens Ark er et godt eksempel på Partnerskabets samarbejde. Fondens byggeleder sikrer renoveringen af Fredens Ark med nye tagboliger, brandsikring, solceller mv.

TEMA C:

Områderne mellem husene

De projekter der gennemføres indenfor dette tema, skal bidrage til at overgangene mellem Christiania og den opgivende by fungerer hensigtsmæssigt, og at infrastrukturen understøtter christianitternes mulighed for at leve et hverdagsliv samtidig med, at besøgende og turister fortsat har mulighed for, at opleve den helt unikke bydel Christiania er.

- Projekt 5: Optimering af eksisterende indgange til Christiania
- Projekt 6: Infrastruktur på Christiania
- Projekt 7: Parkering og trafik omkring Christiania

Succeskriteriene for projekterne udner dette tema er, at

- Antallet af fodgængere på veje og stier i boligområderne reduceres med mindst 20 pct.
- at der ved alle de primære samlingssteder på Christiania etableres offentlige toiletter, eller alternativt, at der er tydelig skiltning til nærmeste toilet
- at mindst 50 pct. af en repræsentativ gruppe christianitter ved partnerskabets afslutning oplever mindste gener ved turistbesøg end ved partnerskabets opstart

Hvad er sket siden

- Der er ikke igangsat projekter under dette tema. Der er derfor fortsat kr. 7 mio.
- Temaet er fortsat relevant og det indstilles at konkretiserer temaet og arbejde videre med offentlige toiletter, renovering af Langgaden og indgangspartiet ved Prinsessegade.

TEMA D:

Forberede sociale forhold og flere arbejdspladser

En del af beboerne på Christiania har behov for hjælp og pleje i hverdagen. Nogle af de udsatte borgere bor i egne huse, hvor vedligeholdelsesopgaven er blevet uoverskommelig. Partnerskabet vil udvikle en model for etablering af nye boliger, være-bliveboliger, som passer til disse borgeres behov.

- Projekt 8: Socialøkonomiske virksomheder og beskæftigelsesfremmende tiltag
- Projekt 9: Sociale aktiviteter
- Projekt 10: Idéhus
- Projekt 11: Projektudvikling af være-bliveboliger

Succeskriteriene for projekterne udner dette tema er, at

- Der etableres et samarbejde mellem Københavns Kommune og Christiania, der betyder, at de socialøkonomiske virksomheder på og udefor Christiania løbende kan have folk i beskæftigelsesforløb
- Der etableres et velfungere idéhus, der kan understøtte etableringen af nye socialøkonomiske virksomheder på Christiania, og at dette er selvkørende og velfungerende i 2021
- Der udvikles et koncept for være-bliveboliger

Hvad er sket siden

- Der er ikke igangsat projekter under dette tema. Der er derfor fortsat kr. 4 mio. Der kan overføres til Partnerskabsaftale II.
- Der er ingen ønsker om at fortsætte med dette tema og derfor indstilles det at midlerne overføres til hhv. Tema A og Tema B. (se forslag i Partnerskabsaftale II).

Hvilke effekter er opnået?

TEMA A:

Klima & energirenovering

- Temaet er blevet yderligere relevant af energikrisen. Der er øget interesse hos Fristaden Christiania for at optimere på den samlede energi og sikre god indeklima og sunde boliger på Fristaden. Der vurderes at være mange der ønsker at forbedre boenhedernes energiforsyning til mere bæredygtige løsninger, hvorfor der skabes mulighed for at arbejde med energirenovering i Partnerskabsaftale II.
- Der er mange potentialer i solceller, økonomiske bæredygtige løsninger samt mulighed for at kobles på fjernvarme
- Efterspørgsel på energirigtige løsninger er høj
- Københavns Kommune er meget interesseret i at udvikle energifællesskaber og se på innovative løsninger for at sikre fremtiden
- Der er virkelig blod på tanden og lyst til at arbejde sammen om dette tema

TEMA C:

Områderne mellem husene

- Dette tema blev sat på hold mens Københavns Kommune havde anlægsstop og det var for svært at genoptage under Covid-nedlukningen.
- Temaet er fortsat relevant og nogle af de beskrevne projekter er blevet mere konkrete.
- Der er arbejdet videre med konkretisering af:
 - Offentlige toiletter
 - Renovering af Langgaden
 - Renovering af hjørneindgangen
- Alle projekterne er allerede drøftet på Christiania og der er indledningsvis opbakning til at gå videre

TEMA B:

Bygningsfornyelse

- Etape 1 er evalueres både i Fristaden Christiania og ved besigtigelse på Fredens Ark.
- Christiania var meget tilfredse med samarbejdet med Københavns kommune og vurderede at Fredens Ark er et godt eksempel på Partnerskabets samarbejde.
- Fondens byggeleder sikrer renoveringen af Fredens Ark med nye tagboliger, brandsikring, solceller mv.
- Det har været svært for Christiania at styre et så stort projekt, så tidsplanen er skredet og budgettet er blevet dyrere.
- Det er svært at sætte fastpris på et så stort projekt
- Da Etape 2 og 3 ikke er færdigafsluttet skal projektet færdiggøres.

TEMA D:

Forberede sociale forhold og flere arbejdspladser

- Dette tema blev sat på hold, mens Københavns Kommune havde anlægsstop. Det var for svært for Kommunen at genoptage temaet under Covid-nedlukningen og det har efterfølgende ikke været muligt at gentænke projekterne.

Læringer

Vi sikrer fremdrift ved,

- at der laves en forventningsafstemning ved opstart af alle projekter. Forventningsafstemningen skal tydeliggøre, hvem der gør hvad, hvornår det gøres, hvordan det gøres, og hvordan samarbejdet skal forløbe
- at der nedsættes mindre projektgrupper, når projekterne igangsættes
- at det primært er én person fra kommunen der følger Partnerskabets projekter, så viden og relationer opbygges.
- at dialogen går igennem Christianias sekretariat
- at der udvælges én person fra Christiania der følger alle projekter
- at projekterne drøftes sammen og med åbent sind, så vi forsøger at komme hele vejen omkring og tænke helhedsorienteret
- at der er god fysisk kontakt. Det foreslås, at kommunen får mulighed for jævnligt at komme forbi sekretariatet, evt. med en fast arbejdsdag, så små og store ting tages i ad hoc
- at der skabes overblik over, hvornår projekterne sættes i gang, så det er overskueligt at orientere sig
- at vi får et fælles blik på jura og udfordringer i den forbindelse, da Christiania på mange måder adskiller sig fra andre bydele/bykvarterer som Kommunen samarbejder med
- gensidig respekt
- at samarbejdet foregår i øjenhøjde, visuelt og tydeligt, så alle er med
- at man altid kan ringe hinanden op eller sende en mail, hvis der er noget, der har ændret sig eller at det ikke går som forventet

Økonomi

Regnskab Partnerskabsaftalen I fra 2017-2022, i alt 30 mio.kr., heraf 27 mio. kr, til projekter.

Tema	Budget	Brugt	Kommune	Fonden	Disponeret	Rest
Energi og klimarenovering	6.000.000	0	-	-	0	6.000.000
Bygningsfornyelse	10.000.000	-	-	-	-	-
Fredens Ark	9.000.000	2.681.791	1.563.827	1.117.964	6.318.209	0
Byggeplads	-	2.120	2.120	-	-	-
Flytning af Vilde Liv	-	82.709	82.709	-	-	915.171
Områderne mellem husene	7.000.000	0	-	-	0	7.000.000
Forberedende sociale forhold og flere arbejdspladser	4.000.000	0	-	-	0	4.000.000
Styring	3.000.000	-	476.741	784.000	0	1.739.259
I alt	30.000.000	2.766.620	2.125.397	1.901.964	6.318.209	19.654.430

Regnskab Fredens Ark, i alt 9 mio.kr.

Tema	Budget	Brugt	Kommune	Fonden	Disponeret	Rest
Fredens Ark	9.000.000	-	1.563.827	1.117.964	-	6.318.209
Forprojekt	-	-	398.760	199.380	-	-
Etape 1	-	-	1.165.067	918.684	-	-
I alt	9.000.000	-	-	-	-	6.318.209

Overføres til Partnerskabsaftale II		Kommune	Fonden
Fredens Ark	6.318.199	4.212.123	2.106.076
Nye projektet	17.915.171	11.943.447	5.971.723
Styring	1.739.259	1.523.259	216.000
I alt	19.654.430	13.466.706	6.187.723

Renovering af Fredens Ark

↑ Tagbolig i Fredens Ark, foto Københavns Kommune

↓ Renovering af Fredens Arks tag, foto Københavns Kommune

TEKNIK- OG MILJØFORVALTNINGEN

Mobilitet, Klimatilpasning og Byvedligehold

Forsidefoto Kortforsyningen

Layout/grafik TMF MKB